

קורס: "הספורט כמגשר בין תרבויות – מחקר מודרך"

ד"ר מיכל ארנון מסכמת התנסות ראשונית בהוראת הקורס

במהלך השנים בהם אני עובדת במכללה הצבתי לעצמי מטרה להעביר קורס בו אבצע עם הסטודנטים תהליך מחקר מודרך. הכוונה הייתה ליצור קורס שבמהלכו הסטודנטים יעברו באופן משותף ומודרך את כל שלבי המחקר המדעי ויישמו בפועל את שלמדו באופן תיאורטי בקורס מבוא למחקר ובקורס הסטטיסטיקה. הצורך בקורס מסוג זה נבע מהניסיון שצברתי במסגרת עבודתי ביחידה לעיבוד נתונים ומהפגש עם הקשיים בהם נתקלים הסטודנטים הבוחרים לבצע עבודת סמינריונית מחקרית. המציאות העלתה כי למרבית הסטודנטים יש קושי רב ליישם את שלמדו בקורסים התיאורטיים לצורך ביצוע המחקר והם מגיעים ליעוץ "אבודים" ובהרגשה שאין להם את הידע והכלים הדרושים לביצוע המחקר. תחום המחקר בו בחרתי לעבוד במשותף עם הסטודנטים הוא "הספורט כמגשר בין תרבויות". נושא זה נבחר מתוך אמונה כי חשוב לחשוף את הסטודנטים להוראה, המיועדים לעבוד במערכת החינוך, לתחום של חינוך לשלום וגישה בין תרבויות. כמכללה לחינוך גופני, חשוב שהסטודנטים יכירו את המאפיינים המיוחדים של הספורט המאפשרים לו להיות כלי יעיל לביצוע גישור מסוג זה. בהתאם לרציונל זה, הגדרתי את מטרות הקורס בשני מישורים במקביל: מטרה ראשונה הייתה להציג לסטודנטים רקע תיאורטי בנושא של "ספורט כמגשר בין תרבויות" וזאת התבצעה בעיקר באופן סדנאי באמצעות מרצים אורחים רלוונטיים והתנסות מעשית בפעילויות של חינוך לשלום כלליות והתנסות מעשיות מתחום הספורט. המטרה השנייה הייתה להקנות לסטודנטים כלים לביצוע מחקר באופן עצמאי. מטרה זו הושגה באמצעות פיתוח שאלון מחקר כיתתי משותף (שאלון אחד לכל הכיתה), איסוף נתונים והקלדת נתונים ע"י כל סטודנט באופן אישי (כל סטודנט היה צריך לאסוף ולהקליד נתונים מ 15 נבדקים) ויצירת קובץ נתונים משותף הכלל 431 שאלונים. לאחר שקובץ הנתונים היה מוכן הסטודנטים נחלקו לזוגות וכל זוג קיבל מדגם אקראי של כ 100 שאלונים מתוך הקובץ הכולל. כל צוות התבקשו לשאול 4 שאלות מחקר על המשתנים בקובץ.

חשוב לציין כי במהלך הקורס נערכה חזרה על סוגי המבחנים הסטטיסטיים אותם למדו הסטודנטים בשנה ב' והוסבר כיצד לבחור את המבחן הסטטיסטי המתאים בהתאם לסוג המשתנים ולשאלת המחקר. לאחר שהסטודנטים הגדירו לכל שאלת מחקר את המבחן הסטטיסטי המתאים, הוצגה לסטודנטים הדרך לביצוע המבחן סטטיסטי באמצעות המחשב, הוצגה דרך הכתיבה המדעית של הממצאים כולל הצגה גרפית מתאימה. בסיום התהליך, כל זוג סטודנטים היא צריך להגיש עבודת סיום בה הוא דיווח באופן מדעי על שאלות המחקר אותם בדק והממצאים שמצא.

בסיום הקורס ולאחר קריאת העבודות שהסטודנטים הגישו, אני מרגישה שהקורס הצליח לענות על המטרות אותן ביקשתי להעביר. הפתיע אותי לגלות שלמרות שלי היה חשוב מאוד החלק המחקרי של הקורס, הסטודנטים באופן גורף ציינו כי נושא הקורס מאוד חשוב ורבים מהם ציינו כי חשוב ונכון להכילו כקורס חובה במכללה להכשרת מורים.

מצורפות מספר דוגמאות לרפלקציה שהסטודנטים כתבו.

רפלקציה לגבי התכנים העיוניים בקורס :

"בתחילה, לא אשקר, לקחתי את הקורס רק מפני שזה "הסתדר" לי במערכת, ולא כל כך ידעתי לאן ואל מה פנינו מועדות.

אך עם חלוף הזמן התקדמנו בתכנים, והבנתי שאני בתור איש שבגאווה אומר שכל חייו זה ספורט, ומגדיר אותי כ"איש ספורט", רואה כהלכה למעשה את מה שתמיד ידעתי וחשתי לגבי הספורט, שהוא יכול לגשר בין כולם, והוא יכול לגרום לשיח במקומות שהשיח מזמן נעלם מהם... אני זוכר שבאה המדריכה מ"מרכז פרס לשלום", וסיפרה על כל הפעילויות המדהימות שהם עושים עם שני העמים, ואני זוכר איך חשבתי לעצמי, איזה דבר מדהים הם עושים "וואו", אך באותה מידה אני חייב להודות שמעט גם כעסתי שאנו אנשי וינגייט לא בתוך לב הפעילות, מוסד ששנים על גבי שנים, שני העמים לומדים שם יחדיו את לימודיהם.

לא אשכח את ההרצאה של המשפחות שכולות, זה היה מחסיר פעימה, הייתי בהלם מרמת הקשבה שהייתה בכיתה, זו הייתה חוויה פשוט מדהימה, ויותר מזה היא בעצם המחישה לנו שאין ייאוש בעולם כלל, ואנחנו באמת יכולים ליצור שינוי וסוג של הידברות, לא אומר שזה קל ושזה לא יהיה ארוך ומתסכל אך אפשר, ובייחוד בעזרת הספורט.
אני חושב ומאמין באמונה שלמה שקורס זה צריך להיות **קורס חובה** בלימודי התואר בייחוד לתלמידים שיהיו מורים לחינוך גופני במדינת ישראל.

"הקורס תרם לי רבות, לא זכור לי שבאף אחת משנות לימודי באמת למדתי על הפער והגורמים לפער בין המגזרים. הנרטיב הערבי לא היה מוכר לי. הקורס הזה פתח אותי לדעות חדשות ופרספקטיבות חדשות ומעניינות. לא אוכל להגיד שהקורס שינה את העמדה שלי לגבי המגזר השני, אין לי ולעולם לא הייתה לי עמדה ברורה, תמיד האמנתי שכולנו אנשים וזה לא באמת משנה מאיזה עדה או גזע אנחנו. אבל להכיר את הצד השני, את הקושי שלו ואת נקודת המבט שלו תרמה לי הרבה, פיתחה אותי וגרמה לי לעניין רב בקורס. לשמוע את שני האדונים שבאו לתת לנו את נקודת המבט שלהם, לשמוע את הצד הערבי בשטחים ואת ההתמודדות גרמה לי להבין רק עד כמה מעט אני יודע על ההתמודדות של המגזר השני.

אני שהקורס הזה, או לפחות קורס בנושא הפערים בין המגזרים ודרכים לגשרם, חייב להיות קורס חובה בכל מוסד להשכלה גבוהה במדינה. לא יכול להיות שאנחנו חיים במציאות מסוימת אך כמעט ובכלל לא מתייחסים ולומדים עליה.

"גיליתי בקורס הזה כל כך הרבה דברים שאני בטוחה שלא הייתי מגיעה אליהם ביומיום. ההקשבה למרצים האורחים, ההקשבה לערבים בכיתתנו השפיעה עליי מאוד ופתחה לי אפיקים חדשים והבנה כל כך שונה ממה שהייתה לי לפני. ההקשבה לנרטיב הערבי ריתקה אותי והפתיעה אותי כאחד. אני מודה

שהידע שלי היה מצומצם לגבי ההיסטוריה הערבית, שהרי לא היה לי מקור לשמוע על כך. בשיעורי ההיסטוריה בבית הספר לא זכור לי שבחומר הלימוד היו תכנים המרחיבים על היסטוריית הערבים. וגם במידה ואני נפגשת איתם בחיי היומיום- במכללה, בעבודה או בכל הזדמנות אחרת, לא הייתה הזדמנות לפתח שיחה על הנושא הזה. זאת הפעם הראשונה שנחשפתי לנושא הזה...אני חושבת שקורס בעל תכנים כאלו צריך להכניס לתכנית הלימודים בבי"ס היסודי ובתיכון. בנוסף בכל מכללת חינוך המכשירה מורים מכל סוג.

דוגמא לרפלקציה החלק המחקרי של הקורס:

בקורס לא רק עברנו הרצאות, אלא גם הרבה עבודה שכללה הליך מחקרי ארוך, שכלל: בחירת שאלות, מילוי טפסים, עריכת מחקר, יישום אמיתי ויישומי של סטטיסטיקה יישומית שלמדנו בשנה ב'. ומהבחינה הזו אני חושב שבאמת למדתי, איך מבצעים מחקר, איך מתרגמים רעיון, ומוציאים אותו לידי פועל בצורה של הליך מחקרי, לחלק שאלונים, להכניס את הנתונים, תוכנות של הסקה סטטיסטית, לא האמנתי שהקורס יתפתח לכזה כיוון, ולכן אני מברך על כך. למרות כל העבודה הקשה של חבריי לקבוצה ושלי, אני יוצא עם תחושה של למידה ושל סיפוק, כי פתאום אתה רואה שכל מה שלמדתי בתיאוריה במהלך התואר פתאום תופס חיים, והתנסות כזו היא בלתי ניתנת לתיאור עד כמה שהיא תורמת לסטודנט שעובר תהליך מחקרי זה, ומתעסק בכל הסדר ושיטת העבודה של מחקר.

מבחינת התהליך המחקרי, ראשית – עזר לי מאוד להיזכר במושגים מעולם הסטטיסטיקה וחיידד לי את הדרכים והשיטות בהן נעשה מחקר. תרם לי בלזכור טוב יותר כיצד מגדירים משתנים, אילו מבחנים סטטיסטיים מתאימים למשתנים מסוג מסוים ומדוע ובכללי – מהי חשיבותה של סטטיסטיקה תיאורית ושל סטטיסטיקה היסקית במחקר...

למעשה אני מרגישה שהמחקר שעשינו לימד אותי איך מיישמים רעיון מחקרי לשאלון, איך מנסחים שאלות מחקר, איך בוחרים מבחנים סטטיסטיים ואיך מבצעים אותם על המחשב ואיך מציגים את הממצאים והמסקנות באופן מדעי.

תהליך המחקר: לאחר שסיימנו את העבודה אני יכולה להיגד שמדתי המון מזה ובעיקר בחלק המעשי. בקורס הסטטיסטיקה למדו בעיקר את התיאוריה ורוב החישובים היו ידניים ופה ממש הרגשתי שהכל התחבר לי

"התהליך המחקרי שערכנו תרם לי בהבנה של בניית שאלות מחקר שונות בהתאם לשאלון שנתנו לנבדקים למלא. לקח לי ולקבוצתי זמן עד שניסחנו נכון את שאלות המחקר אך לבסוף הצלחנו לנסח שאלות מעניינות. המחקר עזר לי להיזכר בקורס הסטטיסטיקה ולבדוק איזה מבחן סטטיסטי מתאים לכל שאלת מחקר מהם המשתנים המופיעים שאלה וכיצד מתאימים את סוג המשתנה למבחן הסטטיסטי. העבודה לימדה אותי לכתוב את המסקנות הסטטיסטיות בצורה מדעית ובכלל מה המבנה של עבודת מחקר. בנוסף אני חושבת שהעבודה המשותפת עם הצוות תרם רבות לתהליך."